

POEZII

Mihai Eminescu (1850–1889) este cea mai importantă figură a literaturii române din secolul al XIX-lea și autorul cu cea mai mare influență asupra creației literare din secolul ce i-a urmat. O personalitate care a făcut epocă, acea epocă pe care istoriile literare și manualele o numesc, pe drept cuvânt, a „marilor clasici”. Puternica înrăurire a poetului, la îndemnul căruia au început să scrie cei doi prieteni ai săi, Slavici și Creangă, a făcut ca literatura română să cunoască, la sfârșit de secol XIX, momentul ei de clasicitate.

La scurtă vreme după moartea sa, și nu fără legătură cu mărturiile contemporanilor ce făcuseră din extrema suferință a vieții și din „nebulia poetului” un fundal pentru lectura poeziei sale, figura lui Eminescu a căpătat dimensiuni mitice, iar poezia sa a devenit, în mentalul colectiv al românilor, Poezia însăși. Foarte curând a fost recunoscut drept „poet național”, iar editarea operei sale a reprezentat una dintre cele mai mari provocări pentru filologia românească. Titu Maiorescu a alcătuit și a pus în circulație, în 1883, o foarte inspirat alcătuită ediție de consacrare. În anii '30 ai secolului trecut, Perpessicius a inițiat ediția științifică de *Opere*, un act cultural unic la noi, continuat și dus la capăt, până în anii '80, de o echipă a Muzeului Literaturii Române, condusă de Petru Creția și D. Vatamaniuc.

MIHAI
EMINESCU
POEZII

ediție adnotată

Selecție, cronologie și note de
CĂTĂLIN CIOABĂ

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

LA MORMÂNTUL LUI ARON PUMNUL

Îmbracă-te în doliu, frumoasă Bucovină,
Cu cipru verde-ncinge antică fruntea ta;
C-acuma din pleiada-ți auroasă și senină
Se stinse un luceafăr, se stinse o lumină,
Se stinse-o dalbă stea!

Metalica vibrândă a clopotelor jale
Vuiște în cadență și sună întristat;
Căci, ah! geniul mare al deșteptării tale
Pășe, se duse-acuma pe-a nemuririi cale
Și-n urmă-i ne-a lăsat!

Te-ai dus, te-ai dus din lume, o! geniu nalt și mare,
Colò unde te-așteaptă toți îngerii în cor,
Ce-ntoană tainic, dulce a sferelor cântare
Și-ți împletesc ghirlande, cununi mirositoare,
Cununi de albe flori!

Te plânge Bucovina, te plânge-n voce tare,
Te plânge-n tânguire și locul tău natal;
Căci umbra ta măreață în falnica-i zburare
O urmă-ncet cu ochiul în tristă lăcrimare
Ce-i simț național!

Urmeze încă-n cale-ți și lacrima duioasă,
Ce junii toți o varsă pe trist mormântul tău,
Urmeze-ți ea prin zboru-ți în cânturi tânguioase,
În cânturi răsunânde, suspine-armonioase,
Colò, în Eliseu!...

[1866] (*Lăcrimioarele învățăcelor...*, 15/27 ianuarie 1866)

Aron Pumnul (1818–1866), desen apărut pe prima pagină
a revistei *Familia*, nr. 15, din 25 mai/6 iunie 1866

DE-AȘ AVEA...

De-aș avea și eu o floare
Mândră, dulce, răpitoare,
Ca și florile din mai,
Fiice dulce-a unui plai,
Plai răsând cu iarbă verde,
Ce se leagănă, se pierde,
Undoind încetișor,
Șoptind șoapte de amor;

De-aș avea o florică
Gingașă și tinerică,
Ca și floarea crinului,
Alb ca neaua sânului,
Amalgam de-o roz-albie
Și de una purpurie,
Cântând vesel și ușor,
Șoptind șoapte de amor;

De-aș avea o porumbiță
Cu chip alb de copiliță,
Copiliță blândișoară
Ca o zi de primăvară,
Cătu-ți ține ziulița

I-aș cânta doina, doinița,
I-aș cânta-o-ncetișor,
Șoptind șoapte de amor.

[1866] (*Familia*, II, 6, 25 februarie/9 martie 1866)

LA O ARTISTĂ

Ca a nopții poezie,
Cu-ntunericul talar,
Când se-mbină, se-mlădie
C-un glas tainic, lin, amar,
Tu cântare întrupată!
De-al aplauzelor flor,
Apărând divinizată,
Răpiși sufletu-mi în dor.

Ca zefirii ce adie
Cânturi dulci ca un fior,
Când prin flori de iasomie
Își sting sufletele lor.
Astfel notele murinde
Blânde, palide, încet,
Zbor sub mâna-ți tremurânde,
Ca dulci gânduri de poet.

Sau ca lira sfărâmată,
Ce răsgeme-ngrozitor,
Când o mână înghețată
Rumpe coardele-n fior,
Astfel mâna-ți tremurândă

Carlotta Patti (1840–1889)

Bate-un cântec mort și viu,
Ca furtuna descrescândă
Care muge a pustiu.

Ești tu nota rătăcită
Din cântarea sferelor,
Ce eternă, nefinită
Îngerii o cântă-n cor?
Ești ființa-armonioasă
Ce-o gândi un serafin,
Când pe lira-i tânguioasă
Mâna cântecul divin?

Ah, ca visul ce se-mbină
Palid, lin, încetișor,
Cu o rază de lumină
Ce-arde geana ochilor;
Tu cântare întrupată!
De-al aplauzelor flor
Dispărând divinizată,
Răpiși sufletu-mi în dor.

[1866] (*Familia*, IV, 29, 18/30 august 1868)

FRUMOASĂ-I...

În lacul cel verde și lin
Răsfrânge-se cerul senin,
Cu norii cei albi de argint,
Cu soarele nori sfâșiind.
Dumbrava cea verde pe mal
S-oglinde în umedul val,
O stâncă stârpită de ger
Înalț-a ei frunte spre cer.
Pe stânca sfărmată mă sui,
Gândirilor aripi le pui;
De-acolo cu ochiul uimit
Eu caut colò-n răsărit
Și caut cu sufletul dus
La cerul pierdut în apus.
Cobor apoi stânca în jos,
Mă culc între flori cu miros,
Ascult la a valului cânt,
La geamătul dulce din vânt.
Natura, de jur împrejur,
Pe sus e o boltă de-azur,
Pe jos e un verde covor,
Țesut cu mii tinere flori.
Văd apa ce tremură lin
Cum vântul o-ncruntă-n suspin,

Simt zèfiri cu-aripi de fiori
Muiate în miros de fiori,
Văd lebede, barcă de vânt,
Prin unde din aripe dând,
Văd fluturi albaștri, ușori,
Roind și bând miere din fiori.

De ce nu am aripi să zbor!
M-aș face un flutur ușor,
Un flutur ușor și gentil
Cu suflet voios de copil,
M-aș pune pe-o floare de crin,
Să-i beau sufletelul din sân,
Căci am eu pe-o floare necaz:
Frumoasă-i ca ziua de azi!

[1866]

CE-ȚI DORESC EU ȚIE, DULCE ROMÂNIE

Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie,
Țara mea de glorie, țara mea de dor?
Brațele nervoase, arma de tărie,
La trecutu-ți mare, mare viitor!
Fiarbă vinu-n cupe, spumege pocalul,
Dacă fii-ți mândri aste le nutresc;
Căci rămâne stânca, deși moare valul,
Dulce Românie, asta ți-o doresc.

Vis de răzbunare negru ca mormântul
Spada ta de sânge dușman fumegând,
Și deasupra idrei fluture cu vântul
Visul tău de glorie falnic triumfând,
Spună lumii large steaguri tricolore,
Spună ce-i poporul mare, românesc,
Când s-aprinde sacru candida-i vâlvoare,
Dulce Românie, asta ți-o doresc.

Îngerul iubirii, îngerul de pace,
Pe altarul Vestei tainic surâzând,
Ce pe Marte-n glorie să orbească-l face,
Când cu lampa-i zboară lumea luminând,
El pe sânu-ți vergin încă să coboare,

Guste fericirea raiului ceresc,
Tu îl strânge-n brațe, tu îi fă altare,
Dulce Românie, asta ți-o doresc.

Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie,
Tânăra mireasă, mamă cu amor!
Fiii tăi trăiască numai în frăție
Ca a nopții stele, ca a zilei zori,
Viața în vecie, gloriei, bucurie,
Arme cu tărie, suflet românesc,
Vis de vitejie, fală și mândrie,
Dulce Românie, asta ți-o doresc!

[1867] (*Familia*, III, 14, 2/14 aprilie 1867)

PINTRE STÂNCI DE PIATRĂ SEACĂ

Pintre stânci de piatră seacă,
Auzi plâns de cucuvai,
Țipând noaptea tristu-i vai!
Când în nouri se îneacă
Chipul lunii cel bălai.

Vraja trece peste lume,
Vraja... cântec amorțit,
Ca un vis îngălbenit,
Pe-a ei buze vineți spume,
Capu-i alb e amețit.

Fuge, trece, fuge, zboară,
Buza-i tremură spumând,
Ochii-i joacă schinteind,
Sub nebuna ei cântare
Lumea doarme în descânt.

Este Daïna cea nebună,
Care cântă noaptea-n crâng,
Pe când stelele se sting,
Pe când frunzele-abia sună,
Pe când apele-abia plâng.

Vezi cum luna înghețată,
Dintr-al nouriilor hău,
Trece ca și visul greu –
Sună-n noaptea descântată
Cântul trist din ceasul rău.

Și bătrâna moarte toarce
Gândul ei în nefinit:
Zilele din vine-ți stoarce
Și când capu-ți se întoarce,
Bagi de seamă c-ai trăit.

[1868]

Cuprins

<i>Notă asupra ediției</i>	5
<i>Cronologie</i>	15

POEZII

1866

La mormântul lui Aron Pumnul.....	35
De-aș avea... ..	38
La o artistă	40
Frumoasă-i.....	43

1867

Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie	45
--	----

1868

Printre stânci de piatră seacă.....	47
Numai poetul... ..	49

1869

Venere și Madonă	50
Când privești oglinda mării	55
Locul aripelor.....	57

1870	
Epigonii	59
Noaptea	65
1871	
<i>Mortua est!</i>	66
Copii eram noi amândoi	69
1872	
Sara pe deal	73
Câte nopți eu cugetat-am	77
Egiptul	78
Cugetările sărmanului Dionis	83
Odin și poetul	87
Floare albastră	96
1873	
Privesc orașul – furnicar	99
Dumnezeu și om	101
Stam în fereasta susă	104
Mitologice	106
Din Berlin la Potsdam	109
1874	
Cum negustorii din Constantinopol	112
Menire	113
Aducând cântări mulțime	115
Luna iese dintre codri	117
Preot și filozof	119
1875	
Antropomorfism	121
A frumseții tale forme	132
Miron și frumoasa fără corp	134

Melancolie	153
Crăiasa din povești	156
Cărțile	158
Lacul	160
Pe gânduri ziua...	161
Dorința	162
În fereasta despre mare	164
Călin (File din poveste)	165
De ce mă-ndrept ș-acum...	175
Gândind la tine	176
Coborârea apelor	177
Dormi!	178
De vorbești mă fac că n-aud...	180
Ce șoptești atât de tainic...	181
E împărțită omenirea...	183
Sonet satiric	185
Tu mă privești cu marii ochi...	188
Ai noștri tineri...	190
Ah, cerut-am de la zodii	192
Cu gândiri și cu imagini	193
Pierdut în suferința...	195
Iar fața ta e străvezie	196
Vis	197
Venin și farmec...	199
Eu nu cred nici în Iehova	200
Felicitare lui Samson Bodnărescu	201
Cântec vechi.	202
Icoană și privaz.	204
Codrul, Măria-Ta	211
Poet	212
Pierdută pentru mine, zâmbind prin lume treci!	213
Doină, doină greu îmi cazi	218
Și dacă de cu ziuă...	219
Se bate miezul nopții...	220

Criticilor mei	222
Kamadeva.	224
Lumea îmi părea o cifră...	226

1877

Pajul Cupidon	227
Lectură	229
Pe aceeași ulicioară...	233
Singurătate	235
Scrisori din Cordun	237
Departee sunt de tine...	239
Peste vârfuri	240

1878

Povestea codrului	241
Oricare cap îngust	244
Părea c-așteaptă...	245
Povestea teiului	246
Ușoare sunt viețele multora...	250
<i>Sauve qui peut.</i>	251
Iubind în taină...	252
Oricâte stele...	253
Ce s-alegea de doi nebuni, iubito...	255
Umbra lui Istrate Dabija-voevod	257
Atât de dulce...	263
Fiind băiet păduri cutreieram	264
Iambul	266
Colinde, colinde	267
Mă-ntrebai, dragă,-ntr-o zi	268
Rugăciune	269
Lumineze stelele...	270
Vrèo zgâtie de fată	271

1879

O, rămâi.	272
De câte ori, iubito...	274
Rugăciunea unui dac	275
Atât de fragedă...	277
Sonete	279
I (Afară-i toamnă)	279
II (Sunt ani la mijloc)	280
III (Când însuși glasul)	282
Stau în cerdacul tău...	283
Freamăt de codru	284
Răsaî asupra mea...	286
Revedere.	287
Despărțire	289
Foaia veștedă (după N. Lenau)	291
Noi amândoi avem același dascăl	294
Stelele-n cer	296
O, -nțelepciune, ai aripi de ceară!	298
Și era ploaie cu senin	301
E trist ca nimeni să te știe	302
Zboar-al nopții negru flutur	304
O, stingă-se a vieții...	305
Dragoste adevărată	308
Trecut-au anii...	310
Cu mâne zilele-ți adaogi...	311
Te duci...	314

1880

O, mamă...	316
Doină (Ce stă vântul să tot bată)	317
Ce suflet trist...	318
Dintre sute de catarge.	319
Din cerurile-albastre.	320
Povestea Dochiei și ursitorile	323

Veneția	333
Între nouri și-ntre mare	334
Mușatin și codrul	337
Din valurile vremii...	348
Nu mă înțelege	349

1881

Scrisoarea I	351
Scrisoarea II	357
Scrisoarea III	360
Scrisoarea IV	370
Scrisoarea V	376
În zădar în colbul școlii...	382
Gelozie	383
Iar când voi fi pământ	386

1882

Glossă	388
Odă (<i>în metru antic</i>)	391
Renunțare	392
Peste codri sta cetatea...	394
Ochiul tău iubit	402
Somnoroase păsărele...	404
Diana	405
Ce te legeni...	407
{Un Phoenix e o pasăre-n vechime}	409
La mijloc de codru...	411
{Eterna pace}	412
{Floare de tei}	414
{Aceași moarte}	418
{O stea în reci nemărginiri}	420
Și oare tot n-ați înțeles...	421
Să fie sara-n asfințit	423
Luceafărul	425

Doina.	443
S-a dus amorul...	446
Când amintirile...	449
Adio.	451
Ce e amorul?	453
La steaua	455
Pe lângă plopul fără soț...	456
Și dacă...	458
Lasă-ți lumea...	460
De-or trece anii...	463
Din noaptea...	464
De ce nu-mi vii	465
Mai am un singur dor.	467
<i>Note</i>	471
<i>Bibliografie</i>	589
<i>Legende la ilustrații</i>	592
<i>Indice de titluri</i>	593